

Foto's: LBI

De ideale biologische kip...

...laat nog even op zich wachten

Er zijn geen speciale 'biologische' kippenrassen. In de biologische legkippenhouderij worden rassen gebruikt die ook op gangbare scharrel- of étagebedrijven gehouden worden. Eigenlijk zijn het niet eens rassen maar hybriden of kruisingen.

De hybriden zijn afkomstig van de twee bedrijven die samen de hele wereld van legkippen voorzien: Hendrix Poultry Breeders (hoofdkantoor in Nederland) en Lohmann (hoofdkantoor in Duitsland). Deze twee bedrijven hebben elk een aantal zuivere lijnen die ze op geheime locaties, verspreid over de hele wereld, in stand houden. Door uitgekende combinaties te maken van deze zuivere lijnen, krijg je de 'fokproducten'. De nakomelingen hiervan bevolken de stallen van Noord-Amerika tot China, of het nu legbatterijen in Chili zijn of een biologisch-dynamisch gemengd bedrijf in Nederland. Voor de leesbaarheid wordt in dit artikel gesproken over rassen, hoewel dus hybriden bedoeld worden.

Rassen toen en nu

Tien jaar geleden werden op biologische pluimveebedrijven overwegend bruine en een enkele zwarte kip gebruikt. De zwarte Bovans Nera was op de kleinere bedrijven populair en de bruine Bovans Goldline op de grotere. Ze legden allebei bruine eieren. Problemen die pluimveehouders destijds met hun kippen hadden, waren onder andere broeds-

heid en verenpikkerij.

Zeven, acht jaar geleden werd een witte kip geïntroduceerd die bruine eieren legde. Op dat moment was dat bijzonder want tot dan toe legden bruine kippen bruine eieren en witte kippen witte eieren. De eerste koppels witte dieren waren veelbelovend: ze legden mooie kleine eitjes en bleven goed in de veren zitten. Binnen de kortste keren waren er ineens verschillende witte kippen beschikbaar. Het merendeel van de biologische legkippen op dit moment behoort tot de witte rassen Silver Nick en Hyline Silver. Daarnaast worden er nog een paar koppels Lohmann bruine kippen en een enkel koppel Isa's, ook bruin, gehouden.

Top drie geschikte rassen

Als onderdeel van het onderzoek 'Relatie tussen bedrijfsfactoren en diergezondheid', dat het Louis Bolk Instituut in opdracht van de Productwerkgroep Pluimveevlees & Eieren uitvoerde, werden 50 groepen biologisch gehouden leghennen van verschillende rassen beoordeeld op hun gezondheid. Als we per ras kijken, wie de meeste eieren legt,

wie de minste uitval heeft, wie het beste in de veren blijft en wie van de boer het hoogste rapportcijfer voor diergezondheid krijgt, komt er elke keer weer een andere top drie uit. De kip die bijvoorbeeld de minste uitval heeft, krijgt niet het hoogste rapportcijfer van de pluimveehouder. Kennelijk vindt er een interactie plaats tussen pluimveehouder, kip en bedrijf, die zich niet makkelijk in getallen laat vastleggen.

De praktijk aan het woord

Het is lastig in te schatten of verschillen tussen koppels kippen terug te voeren zijn op het ras of de omstandigheden tijdens de opfok. Toch worden vanuit de praktijk wel wat rasverschillen gezien. Jaap van Deelen (voorzitter Biologische Pluimveehouders Vereniging) heeft de indruk dat het ene ras makkelijker op gang komt met eieren leggen dan het andere ras. Ook ziet hij bij het ene ras vaker uitval doordat de dieren in grote groepen op elkaar kruipen. Ten slotte noemt hij verschillen in nestgedrag: kippen van het ene ras leggen meer buitennesteieren dan die van het andere ras. Een andere bron uit de praktijk zegt dat alle rassen van dit moment rustige dieren zijn.

Omdat biologische eieren vooral als tafelei verkocht worden, mogen de eieren niet al te groot zijn en moeten ze een sterke schaal hebben. Door het biologische voer leggen kippen echter zwaardere eieren. De nu gebruikte rassen leggen weliswaar wat kleinere eieren, maar de dieren zijn vaak wat aan de zware kant. Hierdoor hebben ze veel onderhoudsvoer nodig en zijn de kippen relatief duur om te houden. Wim Vredevoogd (eierhandelaar en voormalig biologisch dynamisch pluimveehouder) vindt de huidige rassen vooral erg wisselend. De ene keer doet ras X het heel goed, maar bij het volgende koppel van ras X op hetzelfde bedrijf kan het helemaal fout gaan. Misschien heeft dat verschil ook te maken met de opfok. Het ene ras komt wat rustiger op gang dan het andere en het lagere eigewicht bij sommige rassen speelt tegenwoordig een wat grotere rol dan een aantal jaar geleden. Toen was de opfok gangbaar en schakelden de hennepas op het legbedrijf om naar biologisch. De eieren die de eerste weken gelegd werden, werden als gangbaar verkocht. Tegenwoordig is de opfok biologisch en is het eerste ei meteen biologisch. Daardoor moet de eierhandel vaker kleinere eitjes accepteren.

FUNDAMENTEEL VERSCHIL MET RUNDVEE- EN VARKENSFOKKERIJ

Een groot verschil tussen fokkerij bij koeien en varkens, is dat pluimveehouders zelf niet kunnen kruisen. Wanneer een melkveehouder of varkenshouder tevreden is over een bepaalde koe of zeug, kan hij daarmee verder fokken. Een pluimveehouder kan hooguit hetzelfde ras nog een keer bestellen en hopen dat de kippen het ongeveer hetzelfde doen als de koppel waarover hij zo tevreden was. Daarbij speelt de opfok een dermate grote rol, dat het niet met zekerheid valt te zeggen of bepaalde kenmerken aan het ras liggen of aan de opfok.

De ideale biologische kip

De ideale kip van Jaap van Deelen doet niet aan veren pikken, heeft een goede productie, herstelt zich goed na een terugval (bijvoorbeeld door ziekte of een fout in het voer) en legt de eieren in de nesten in plaats van daarbuiten. De ideale kip volgens de tweede bron is zelf niet te zwaar en legt wat kleinere eieren. Een biologische kip kan het zich eigenlijk ook niet permitteren om aan veren pikken te doen, want dat resulteert ook in een grotere voerbehoefte. De ideale kip volgens Wim Vredevoogd tenslotte, is juist een robuuste kip die tegen een bui kan en niet te snel ziek wordt. Bovendien is deze bij voorkeur zodanig bevestigd dat de haantjes ook gebruikt kunnen worden, namelijk voor hun vlees.

Toekomst

De twee grote fokbedrijven die in het begin genoemd werden, zijn vol goede voornemens. Onder aanvoering van Noordwest Europa is de belangstelling voor beter dierenwelzijn gewekt bij de fokkers. Verenpikkerij en uitval gaan meer onderdeel uitmaken van de selectieprocedure, evenals langer eieren blijven leggen in plaats van jong en hoog pieken. Bovendien wil fokbedrijf Hendrix Genetics uit Boxmeer meer interactie met de pluimveehouders, ook de biologische, om de fokdoelen voor de toekomst vast te stellen. Voor de (biologische) praktijk een mooi streven. ■

HAANTJES

Een nadeel dat alle legkippenrassen gemeen hebben, is dat er zo weinig gedaan kan worden met de haantjes. Ze leggen geen eieren en ze groeien te langzaam voor een rendabele vleesproductie. Uit een proef van de Animal Sciences Group, waarin de haantjes van een bekend legras wel gemest werden, bleek dat ze onderling flink veren pikten en vanaf een bepaalde leeftijd veel paargedrag vertoonden, wat tot onrust leidde. Bovendien zat er weinig vlees aan en waren de voerkosten hoog.

Er zijn, met name in de Duitstalige landen, verschillende kruisingen uitgeprobeerd die zowel eieren legden als die voor de vleesproductie interessant zouden moeten zijn. De rendabiliteit was echter onvoldoende om dergelijke kippen op grote schaal te houden.

Er zijn verschillende alternatieven denkbaar voor het doden van haantjes. Volgens een rapport van de Animal Sciences Group is nog geen enkele methode verkrijgbaar. De methode die op laboratoriumschaal wel met succes uitgevoerd kan worden, is het geslacht beoordelen in de laatste fase van het broeden. Mannelijke embryo's worden dan niet uitgedroefd. De vraag is echter waar de ethische grens ligt tussen een 'laat embryo' en een 'eendagshaantje'. Maakt het voor het dier wat uit of je hem als 'laat embryo' doodt of als 'eendagshuik' met andere woorden: is dit wel een oplossing?